

واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم

علی نهاوندی

معاونت پژوهش مرکز فقهی ائمه اطهار

سرشناسه: نهاوندی، علی. ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآور: واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم / علی نهاوندی.

مشخصات نشر: قم: مرکز فقهی ائمه اطهار علیه السلام، ۱۴۰۰ ش.

مشخصات ظاهری: ۲۰۴ ص.

شابک: ۹ - ۱۶۷ - ۳۸۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا.

موضوع: سینما - ایران - جنبه های مذهبی / Motion pictures - Iran - Religious aspects

موضوع: سینما (فقه) / Motion pictures (Islamic law)

موضوع: دین در سینما / Religious in motion pictures

رده بندی کنگره: ۹ / ۱۹۹۵ PN

رده بندی دیویی: ۴۳۶۸۲ / ۷۹۱

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۸۹۱۰۷

www.ketab.ir

واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم

◀ ناشر: مرکز فقهی ائمه اطهار علیه السلام

◀ مؤلف: علی نهاوندی

◀ نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰ ش

◀ شمارگان: ۱۰۰ نسخه

◀ شابک: ۹ - ۱۶۷ - ۳۸۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

◀ قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

قم، میدان معلم، مرکز فقهی ائمه اطهار علیه السلام، تلفن: ۳۷۸۳۲۳۰۳ و ۳۷۷۴۹۴۹۴

قم شعبه ۱: خیابان ارم، جنب مدرسه کرمانی ها، تلفن: ۳۷۷۴۴۲۷۱ و ۳۷۷۴۴۲۸۱

شعبه مشهد: چهارراه شهدا، خیابان آیت الله بهجت، نبش بهجت ۹/۱، مقابل اداره

بهریستی، تلفن: ۳۲۲۱۷۹۰۱

انتشارات مرکز فقهی ائمه اطهار

فهرست مطالب

درآمد..... ۹

بخش نخست: واکاوی مؤلفه‌های سینمای دینی

مقدمه..... ۱۵

فصل اول: سینمای دینی از نگاه امام و رهبری..... ۲۱

رهنمودهای امام خمینی ره درباره سینما..... ۲۱

رسالت سینمای اسلامی از دیدگاه امام خمینی ره..... ۲۳

رهنمودهای مقام معظم رهبری درباره سینما..... ۲۴

اهمیت سینما..... ۳۸

تأثیرگذاری سینما..... ۳۹

جایگاه سینما و سینماگران..... ۴۰

بایدها و نبایدها در سینما..... ۴۱

اصالت پیام..... ۴۴

معیار حضور در جشنواره‌های بین‌المللی..... ۴۵

فصل دوم: دیدگاه برخی از اندیشمندان معاصر درباره سینما..... ۴۷

دیدگاه آیت‌الله شهید بهشتی درباره سینما..... ۴۸

دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی درباره سینما..... ۵۱

دیدگاه آیت‌الله مکارم شیرازی..... ۵۴

شاخصه‌های سینمای دینی از منظر معظم‌له..... ۵۵

۵۶	چیستی مفهوم سینمای دینی
۵۶	تأثیر فیلم و سینما بر زندگی مردم
۵۷	زیبایی‌شناسی؛ اصل راهبردی در تحقق سینمای دینی
۵۹	سینمای دینی؛ ابزاری قدرتمند برای انتقال ارزش‌ها و مفاهیم اسلامی
۵۹	سینمای پویا؛ در گرو افزایش تولیدات فیلم‌های دینی و مذهبی
۶۰	چالش نقدپذیری سینماگران
۶۱	عفت‌ورزی؛ لازمه ورود زنان به صنعت سینما و فیلم‌سازی
۶۳	پیامدهای الگوسازی از بازیگران سینما
۶۴	دیدگاه شهید آوینی درباره سینما
۸۵	دیدگاه آیت‌الله محمدحواد فاضل لنکرانی
۹۴	گفتگو با حضرت آیت‌الله فاضل لنکرانی ^(ع) پیرامون حضور روحانیت در سینما
۱۰۴	موضوعات و ملاکات حکم در فقه هنر
۱۰۸	هنر و مسائل اجتماعی
۱۲۳	نتیجه‌گیری بخش نخست

بخش دوم: نظام مسائل فقه هنر، هفتم

۱۲۹	مقدمه
۱۳۱	فصل اول: نظام مسائل فقهی ناظر به اثر سینمایی
۱۳۲	مسائل و موضوعات ناظر به اثر سینمایی
۱۴۱	فصل دوم: نظام مسائل فقهی ناظر به مخاطب سینما
۱۴۳	مسائل و موضوعات ناظر به مخاطب سینما
۱۴۷	فصل سوم: نظام مسائل فقهی تجارت در سینما
۱۴۸	مسائل و موضوعات ناظر به تجارت سینما

فصل چهارم: مسائل کلان فقه سینما و دغدغه‌های سینمایی.....	۱۵۷
مسائل بنیادین فقه سینما	۱۵۹
الف) مبانی فقه سینما.....	۱۶۰
ب) قواعد فقهی سینما.....	۱۶۱
ج) محورهای فقهی سینما.....	۱۶۲
مسائل سیاست‌گذاران سینمایی.....	۱۶۷
مسائل سینماگران.....	۱۶۸
ضمائم.....	۱۶۹
الف) اصطلاح‌نامه.....	۱۶۹
ب) تقسیم‌بندی آثارهای سینمایی.....	۱۹۲
منابع.....	۱۹۸

درآمد

امروزه صنعت سینما و هنر هفتم به عنوان یکی از بنیان‌های مهم فرهنگ‌ساز جامعه، کاربرد شگرفی یافته است. فقه شیعه که به حق مدعی پاسخ‌گویی به همه نیازهای بشری است، باید در مورد سینما، موضعی شفاف، ژرف‌نگر و واقع‌بینانه داشته باشد. با توجه به گستردگی و توسعه روزافزون صنعت سینما در دنیای امروز که عصر «انفجار اطلاعات» نام گرفته است، سینما جایگاهی بس رفیع و مهم یافته است. به سبب گرایش جهانی به هنر سینما و گسترش و نفوذ صنعت آن و از آنجا که این صنعت از منظر هنری، رسانه‌ای و تجاری می‌تواند دارای احکام و ضوابط شرعی خاصی باشد، ضرورت طرح این موضوع در فقه تأکید بیشتری می‌یابد. برخورد دستگاه فقهی با پدیده سینما در طول بیش از یکصد سال از زمان ورود آن به ایران، یکنواخت نبوده و تحولات پیرامونه‌ای را پشت سر نهاده است. از این‌رو بررسی مسائل فقهی سینما از

منظری جدید، امری ضروری است، تا بدین وسیله، هم نیازهای جامعه رفع شود و هم احکام اسلامی تعطیل نماند.

سینما از مهم‌ترین وسایل ارتباط جمعی در زندگی روزمره افراد، شیوه زندگی انسان‌ها، چگونگی برقراری ارتباطات درون‌گروهی و برون‌گروهی و حتی اندیشه هر فرد، برای چگونه زیستن است؛ به طوری که می‌توان گفت بسیاری از اندیشه‌ها، نگرش‌ها و در یک روند کلی، فلسفه زندگی انسان‌ها در جهان معاصر، با فیلم شکل می‌گیرد؛ تغییر می‌کند؛ اصلاح یا تخریب می‌گردد و در کردار و سلوک آنان نیز نمایان می‌شود. از این‌رو می‌توان گفت که سینما یکی از جلوه‌های بازتاب‌دهنده فرهنگ و هنر هر جامعه‌ای است.

سینما از زمان پیدایش خود که تاریخ محدودی را در قیاس با دیگر گونه‌های هنری در شاخه هنرهای دراماتیک به خود اختصاص داده است، به سبب تجربه متفاوت مخاطب از آثار هنری و لبریز بودن آن از تخیل و احساس، به هنری بدل شده است که توانسته بخش مهمی از جریان‌سازی‌های فرهنگی و حرکت‌های انقلابی و سیاسی در یک قرن اخیر را رهبری و نمایندگی کند.

هرچند هنر هفتم و به عبارت جامع‌تر صنعت سینما در سال‌های پیش از انقلاب اسلامی به جای حرکت در مسیر جریان‌سازی فرهنگی، بیشتر در حوزه جریان‌های انحرافی حرکت می‌کرد، اما در این مسئله تردیدی نیست که اگر امروز سینمای ایران به‌عنوان یکی از درخشان‌ترین محصولات هنری در جهان شناخته می‌شود و توانسته قله‌های موفقیت را

در بسیاری از رویدادهای جهانی فتح کند و احترام مخاطبان و منتقدان جهانی را برانگیزد، مدیون گفتمان ارزشمند و تبیین مبانی هنر متعهد به عنوان یکی از اصلی‌ترین استوانه‌های گفتمان کلان هنر انقلاب اسلامی است که پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، با رهبری و بنیان‌گذاری حضرت امام خمینی ره توانست مسیر به انحراف رفته خود را در خطی درست و اصولی ریل‌گذاری کند تا بتواند در کنار ویژگی سرگرم‌کنندگی، اهداف متعالی هنر متعهد انقلابی و جریان گفتمان انقلاب اسلامی را به واسطه آثار هنرمندان خلاق خود، به گوش و چشم جهانیان برساند.

تلاش اصلی این تحقیق اگرچه شناسایی و کشف نظام مسائل فقهی این صنعت بزرگ فرهنگ‌ساز و هنر هفتم است؛ لکن در ابتدا به واکاوی مختصری از دیدگاه‌های اندیشمندان معاصر و بزرگان حوزه دین از مؤلفه‌های سینمای دینی پرداخته می‌شود.

اثرگذاری و نفوذ گسترده هنر هفتم در ابعاد مختلف بینشی، کنشی و گرایشی در سطح فردی و اجتماعی است که باید فقه در این باره اظهار نظر نموده و ضوابط فقهی آن را تبیین نماید. لذا شبکه مسائل فقهی سینما، مجموعه مسائل، دغدغه‌ها و نیازهایی است که بشر امروز در زندگی خود در حیطه‌های فقهی و دستوری دین با آنها مواجه است و برای دستیابی به پاسخ آنها تلاش می‌کند.

بر اساس این فرایندها بررسی شبکه مسائل هنر هفتم یا همان صنعت سینما ارائه گردیده است که امید است مورد استفاده محققان و

پژوهشگران قرار گیرد. همچنین به جهت اهمیت این صنعت، دیدگاه برخی از اندیشمندان اسلامی معاصر در خصوص این هنر فرهنگ‌ساز، امکان تحقق سینمای دینی و چارچوب‌ها و ضوابط آن در بخش نخست مورد تأکید قرار گرفته است.

در پایان لازم می‌دانم از مساعی و حمایت‌های اندیشمند گرامی آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی (حفظه‌الله) رئیس معظم مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم‌السلام) و حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین فاضل کاشانی (دام‌الله بقائه) مدیر محترم مرکز و نیز فاضل ارجمند حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدجواد حسینی خواجه (زید‌عزه) معاون محترم پژوهش مرکز که امکان چاپ این اثر را فراهم نمودند، کمال تشکر و امتنان را داشته باشم.

علی نهاوندی
مدیر گروه فقه هنر و رسانه